

PRM. 168/13

PRM 168/13

SHAEF

SHAEF

1945

ZMIKROFILMOWANE DNIA 10.12.1993
ROLKA NR. 119

ZESKANOWANE 01.03.2005 r.

PRM. 168/13

PRM/168/13

PREZES RADY MINISTROW

PRM. 168/13

T E K A Nr. 168 / 13.

SHAEF.

1	13.	I.	1945	Pismo Ministra Obrony Narodowej w sprawie Konferencji Komitetu Specjalnego do Spraw Okupacji. W załączeniu kopia projektowanej ustawy.
2	23.	III.	1945	M.S.Wewn. do Szefa Oficerów Łącznikowych " R " w związku z instrukcją dla Oficerów Łącznikowych w sprawie stwierdzania obywatelstwa.
3	11.	IV.	1945	Związek Ziemi Północno-Wschodnich do Premiera - odpis pisma do Min.S.Zagr. z prośbą o powołanie na oficerów łącznikowych ludzi znających tereny Wschodnie.
4	20.	IV.	1945	List inż.Sobocińskiego do Premiera w sprawie odwołania wyjazdu zakwalifikowanych oficerów łącznikowych do Niemiec.
5	16.	V.	1945	Pismo J.Lerskiego do Min.Z.Berezowskiego przesyłające list Polskiej Misji Wojskowej do załatwienia.
6	17.	V.	1945	Pismo Premiera Arciszewskiego do gen.Kukiela w sprawie zatrudnienia Polaków w Rzeszy Niemieckiej.
7	23.	V.	1945	Pismo prof. S.Glasera do Min.S.Zagr. w sprawie uzgodnienia działalności na terenie Niemiec - w zał. 2 odpisy.

--- 000 0 000 ---

Rejestracja przeprowadzona 26.XI.1983 r.
Kulka zamiera 20 stron.

Woj

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Licz. 31/2gr / S.W.N.45.
Londyn, dnia 13 I 1945.

PRM 168

13 DNIA

3. I. 45

No

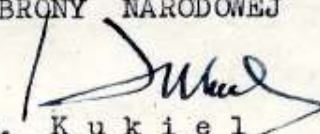
584 / III / 45

Komitet Specjalny do Spraw Okup.
- Konferencja -Slach
1.w/g rozdzielnika

Proszę Pana Ministra o przybycie na konferencję Komitetu Specjalnego do Spraw Okupacji, która odbędzie się w dniu 19.1.1945. o godzinie 1600 w Prezydium Rady Ministrów.

Tematem Konferencji będzie zatwierdzenie uchwały w sprawie podziału kompetencji przygotowań okupacyjnych między zainteresowane ministerstwa.

W załączeniu przesyłam kopię projektowanej uchwały.

Zał.: 2.KIEROWNIK MINISTERSTWA
OBRONY NARODOWEJ

M. Kukiel
gen.dyw.
ROZDZIELNIK:

Pan Minister Odbudowy Administracji
Pan Minister Spraw Zagranicznych
Pan Minister Spraw Wewnętrznych
Pan Minister Prac Kongresowych
Pan Minister Przemysłu, Handlu i Żeglugi
Pan Minister Pracy i Opieki Społecznej.

U C H W A Ł A

PRM 168/13

Rada Ministrów uchwalić raczy:

Celem wyraźnego rozgraniczenia przygotowań okupacyjnych między Ministerstwem Odbudowy Administracji Publicznej a Ministerstwem Obrony Narodowej ustala się nowy podział kompetencji, uzupełniając uchwałę Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1943.:

1. Ministerstwu Obrony Narodowej powierza się wszelkie prace przygotowawcze związane z przyszłą okupacją ziem poniemieckich, które mają tworzyć Polską Strefę Okupacyjną.
2. Ministerstwu Odbudowy Administracji Publicznej powierza się wszelkie prace przygotowawcze związane z inkorporacją tych ziem i przejęciem ich przez polską administrację, po zakończeniu okupacji wojskowej.

W związku z powyższym do Ministerstwa Obrony Narodowej należeć będą czynności wymienione w ustępie 5, 6, 7 i 8 z Uchwały Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1943 r., a mianowicie: - 2

- /5/
- a/Koordynowanie prac wszystkich ministerstw w sprawach okupacji;
  - b/Współdziałanie przy pomocy Ministerstwa Spraw Zagranicznych z czynnikami cywilnymi sprzymierzonych w sprawach politycznych związanych z okupacją;
  - c/Prowadzenie studiów nad problemami politycznymi, socjalnymi, gospodarczymi i administracyjnymi terenów okupowanych oraz przygotowanie stanowiska Rządu w zasadniczych sprawach dotyczących okupacji;
  - d/Przygotowanie planów i projektów dotyczących cywilnych funkcji zarządu okupacyjnego łącznie z przekształceniem systemu prawnego na tych terenach;
  - e/Przygotowanie obsady personalnej i prowadzenie akcji szkoleniowej w granicach określonych w pkt.6.
- /6/
- Przygotowanie obsady personalnej i przeprowadzenie akcji szkoleniowej funkcjonariuszy do następujących funkcji okupacyjnych przy współdziałaniu Ministerstwa Odbudowy Administracji Publicznej:
- a/bezpieczeństwo publiczne w zakresie czynności należących z tego tytułu w Polsce do władz administracji ogólnej, ochrony życia i mienia, spokój i porządek publiczny, sprawy narodowościowe, stowarzyszenia i związki, zgromadzenia i prasa, widowiska, nadzór nad ruchem ludności, sprawy dowodów osobistych i paszportów e-t.c.
  - b/wymiar sprawiedliwości w zakresie karnym i cywilnym;
  - c/funkcje administracji ogólnej, należące w ustroju pruskim do Kreis Regierung i Provinzialämter;
  - d/samorząd terytorialny i specjalny wszelkiego rodzaju;
  - e/administracja gospodarcza, a w szczególności dotycząca przemysłu, handlu i rzemiosła oraz rolnictwa wraz z leśnictwem, rybołówstwem i weterynarią;
  - f/administracja skarbowa;

PRM 168/13

- g/ administracja społeczna, a w szczególności sprawy pracy opieki społecznej, ubezpieczeń społecznych, zdrowia, populacyjne i t.p.
  - h/ oświata i kultura.
- /7/
- a/ Współpraca z czynnikami wojskowymi sprzymierzonych w zakresie wykonawczych zadań okupacyjnych;
  - b/ prowadzenie studiów i przygotowanie konkretnych planów i projektów w sprawie objęcia i wojskowego zabezpieczenia ziem okupowanych;
  - c/ przygotowanie i szkolenie obsady personalnej do funkcji wojskowej okupacji;
  - d/ przygotowanie personelu sądów wojskowych do pełnienia funkcji wymiaru sprawiedliwości na ziemiach okupowanych w zakresie w jakim ten wymiar będzie należał do sądów wojskowych;
  - e/ w porozumieniu z Ministerstwem Odbudowy Administracji Publicznej przygotowanie personelu w ramach organizacji wojska do wykonawczej służby bezpieczeństwa na ziemiach okupowanych;
  - f/ przygotowanie - w porozumieniu z Ministerstwem Odbudowy Administracji Publicznej i przy współdziałaniu Ministerstwa Przemysłu, Handlu i Żeglugi - obsady personalnej i szkolenia personelu do spraw komunikacji i łączności na terenach okupowanych /kolej, drogi lądowe, lotnictwo, żegluga śródlądowa i morska, poczta, telegraf, telefon, radio/. Nie przesądza to statutu personelu do spraw łączności i komunikacji na terenach okupowanych.

3

- /8/ W dziedzinie aprowizacji, zaopatrzenia i wyżywienia, prace przygotowawcze prowadzi Ministerstwo Obrony Narodowej przy współdziałaniu Ministerstwa Przemysłu, Handlu i Żeglugi.

Do Ministerstwa Odbudowy Administracji Publicznej należeć będą:

- a/ przygotowania planów organizacyjnych, projektów ustaw i rozporządzeń w zakresie objęcia tych obszarów administracją państwa polską, z chwilą zakończenia okupacji wojskowej;
  - b/ przygotowania akcji przesiedleniowej - ustalenie systemu organizacyjnego, norm prawnych, przesiedleniowych kosztów etc.
  - c/ przygotowania podziału administracyjnego;
  - d/ przygotowania unifikacji prawnej tych ziem z Rzeczpospolitą.
3. Celem zrealizowania zadań wymienionych w uchwale poleca się Ministrowi Obrony Narodowej stworzenie wojskowego oddziału okupacyjnego w sile uzasadnionej przyszłymi potrzebami okupacyjnymi.
  4. Dla uniknięcia dublowania już dokonanych przez Ministerstwo Odbudowy Administracji Publicznej prac okupacyjnych poleca się temuż ministerstwu odstąpienie względnie udostępnienie wyników dotychczasowych tych prac.
  5. Ministerstwo Odbudowy Administracji Publicznej współdziała z Ministerstwem Obrony Narodowej w przepracowaniu zagadnień prawnych sądownictwa, administracji ogólnej, gospodarczej, skarbowej, społecznej i oświaty oraz przygotowaniu ich organów na okres okupacji z punktu widzenia przyszłej inkorporacji.

PRM 168/13

6. Upoważnia się Ministra Obrony Narodowej do powoływania Specjalnej Komisji Koordynacyjnej do Spraw Okupacji w miarę potrzeby i w składzie przedstawicieli zainteresowanych ministerstw. Komisji przewodniczyć będzie Minister Obrony Narodowej względnie wyznaczony przez niego zastępca.
7. Wszelkie zarządzenia sprzeczne z niniejszą uchwałą tracą moc obowiązującą z chwilą wejścia w życie powyższej uchwały.

PRM 168/13

UZASADNIENIE

Przeszło rok już trwające doświadczenie doprowadziło zarówno Inspektorat Z.W. jak i Podsekretarjat Stanu do Spraw Okupacyjnych w MOAP do tego samego wniosku, a mianowicie że stosowany dotychczas na podstawie decyzji Rady Ministrów, z 28.XII.1943 - system podziału pracy przygotowawczej do okupacji wschodnich obszarów niemieckich między dwa ośrodki jest niepraktyczny i że powinno nastąpić zespolenie tej pracy w jednej instytucji rządowej. Rozbieżność stanowisk zaznacza się tylko w odpowiedzi, kto tę robotę winien objąć.

5

Moim zdaniem wszystkie argumenty przemawiają za koniecznością skoncentrowania okupacyjnych prac przygotowawczych w MON. Jedne z tych argumentów łączą się z przewidywaną wojskową formą zarządu okupacyjnego w okresie rozejmu, inne mają charakter nawskroś praktyczny i łączą się nierozzerwalnie z tą sytuacją polityczną, jaką Polska w tej chwili przeżywa i jaka potrwać może jeszcze bardzo długo.

Jeżeli przyjmiemy, że Polska otrzyma swą własną strefę okupacyjną w Niemczech, na zasadzie układu międzysojuszniczego i aktu rozejmowego, to nie ulega żadnej wątpliwości, że trzeba będzie dla tej strefy początkowo zorganizować Zarząd Wojskowy. Za tą formą rządu okupacyjnego przemawiają:

- /a/ przepisy prawa międzynarodowego, dotyczącego okupacji w czasie wojny, a więc przed zawarciem pokoju;
- /b/ istniejące układy między t.zw.wielkimi mocarstwami w sprawie stref okupacyjnych;
- /c/ charakter wojskowy prac przygotowawczych Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanji, związanych z projekowaną organizacją wojskowej administracji okupacyjnej na obszarach niemieckich i to tak w czasie czynnych operacji wojskowych, jak i na czas rozejmu.
- /d/ a wreszcie sytuacja faktyczna, jaka wytworzy się w Niemczech po klęsce /chaos, bezrobocie, organizacja podziemna, nasycenie terenu tajnymi składami broni, zdziczenie moralne i wrogi stosunek społeczeństwa niemieckiego, możliwość zbrojnych rozruchów i indywidualnego terroru/.

Ponieważ zaś wojskowy aparat służb cywilnych musi działać na terenie jako jednolita całość, związana wewnątrznią wojskową hierarchią zależności służbowej i dyspozycyjnej, przeto już w okresie przygotowawczym należy wszystkie prace organizacyjne przyszłego Zarządu Wojskowego skupić w MON.

Chwilowo jeszcze ważniejsze są argumenty praktyczne. Argumenty te mają tym większe znaczenie, że są one niezależne od takiej czy innej formy rządów na terenie okupowanym.

Do wykonania okupacji potrzeba nietylko odpowiedniej ilości wielkich jednostek taktycznych, ale i starannie dobranego i przeszkolonego aparatu administracyjnego, na którego barkach spocznie główny ciężar utrzymania porządku prawnego na terenach okupacji. Przybliżone obliczenia wykonane przez Inspektorat Z.W. w zakresie tylko jego kompetencji i to w skali minimalnej, wskazują że ilość ludzi tego tylko aparatu wynosi co najmniej około 8.000/I.Z.W.-L.dz.953/Tjn. org./44/.

6

W zakresie wszystkich dziedzin administracji, korpus zarządu wojskowego na terenach okupowanych musiałby dojść do cyfry co najmniej 15.000 ludzi. Trudność leży nietylko w wysokiej cyfrze, ale i w zróżnicowaniu ludzi, pracujących w administracji okupacyjnej, oraz w konieczności dobierania ludzi o najlepszych kwalifikacjach zdrowia, intelektu, charakteru i przygotowania zawodowego. Nie ulega dziś żadnej wątpliwości, że jedyną instytucją państwową, która może dać ludzi do wykonania tych zadań jest wojsko. Dotychczas wyszkolony zespół ludzi składa się niemal w stu procentach z wojskowych. Ten procent musi jeszcze wzrosnąć, jeżeli zostanie zaakceptowany program wyszkolenia korpusu wojskowej administracji okupacyjnej w zadanach wyżej skali. Jeżeli tak jest, to wszelkie argumenty praktyczne przemawiają za skoncentrowaniem roboty przygotowawczej w tej instytucji, która dysponuje ludźmi. Czasowe odkomenderowania na t.zw. kursa specjalne chybiamy celu. Wprowadzają zamieszanie, paczą selekcję materiału ludzkiego, a przez niewłaściwe użycie ludzi przeszkolonych do okupacji, unicestwiają wyłożony na przeszkolenie trud i stwarzają błędne koło, nie posuwając samej sprawy ani na krok naprzód.

Jak wynika z przytoczonych wyżej cyfr, do pracy okupacyjnej muszą być przeszkolone tysiące ludzi. Nasuwa się pytanie, w jaki sposób skarbnic Panstwa tu, na emigracji, znajdzie pokrycie budżetowe na wyszkolenie, utrzymanie i wyekwipowanie tych ludzi. Zdaniem moim jest znów tylko jedno wyjście, a mianowicie ujęcie tych ludzi w formę organizacyjną wojskowej i pokrycie kosztów przez zaliczenie na poczet rozrachunku powojennego. Pamiętajmy przytem należy jeszcze o tem, że zarówno przeszkolenie jak i uformowanie aparatu Zarządu Wojskowego może się w warunkach aktualnych dokonać tylko w ściśłym kontakcie i porozumieniu z Brytyjskim War Office. Wie on o istnieniu Inspektoratu Z.W., utrzymuje z nim łączność i pomaga mu. Utrzymanie tego życzliwego kontaktu jest koniecznością, zwłaszcza dzisiaj, kiedy łączność naszych władz cywilnych z władzami brytyjskimi jest niezmiernie trudna. Przerzucenie prac okupacyjnych do cywilnej instytucji rządowej mogłoby zniszczyć całkowicie współpracę z Brytyjskim War Office.

PRM 168/13

-30

Biorąc pod uwagę wyżej przytoczone argumenty, wysuwam następujące wnioski w sprawie przygotowawczych i organizacyjnych czynności:

- /a/ Ministerstwu Obrony Narodowej powierzyć wszelkie prace przygotowawcze, związane z przyszłą okupacją tych wschodnich obszarów niemieckich, które mają tworzyć polską strefę okupacyjną.
- /b/ Ministerstwu Odbudowy Administracji Publicznej - powierzyć te prace przygotowawcze, które wiążą się z inkorporacją tych ziem i objęciem ich przez polską administrację cywilną po zakończeniu okupacji wojskowej.

7

Proponowany podział czynności łączy się z dwoma okresami, w których tak sytuacja prawna, jak forma organizacyjna aparatu rządzącego i metody administracyjne będą najzupełniej różne. W okresie okupacji wojskowej zarząd będzie wykonywany na terenie niemieckim a więc z punktu widzenia prawnego politycznego na terenie wchodzącym w skład Rzeszy Niemieckiej. Natomiast po dokonanej inkorporacji suwerenna władza polska obejmie te obszary na równi z resztą Polski.

Ministerstwo Obrony Narodowej, jak to wynika z poprzednich wywodów, objęłoby tylko te prace przygotowawcze, które dotyczą pierwszego okresu.

Moment inkorporacji postawi nas wobec olbrzymich zadań, które już teraz muszą być starannie przygotowane, jeżeli mają być należycie rozwiązane. Obszary włączone w skład Rzeczypospolitej, muszą być ustrojowo wbudowane w strukturę organizacyjną państwa, co nasuwa dwa wielkiej doniosłości problemy, a mianowicie:

- /a/ ich nowy podział administracyjny, scharmonizowany z administracyjnym podziałem państwa polskiego.
- /b/ unifikacja prawna, która we wszystkich dziedzinach prawa państwowego wymagać będzie zastąpienia istniejących na tych terenach niemieckiego porządku prawnego polskim systemem prawnym.

Ponieważ zaś zadania, wchodzące w zakres przyszłej organizacji administracji publicznej w Polsce, są zespolone w Ministerstwie Odbudowy Administracji Publicznej, przeto zalecałoby się wyodrębnienie wspomnianych zagadnień i skupienie ich w Podsekretarjacie Stanu dla obszarów inkorporowanych w "MOAP", któryby następnie w właściwym czasie, przekształcił się w osobne Ministerstwo dla ziem inkorporowanych, na wzór dawnego Ministerstwa byłej dzielnicy pruskiej.

PRM 168/13

-4-

8

Mówiąc o inkorporacji wschodnich terenów niemieckich, myślimy nie tylko o ich prawno-państwowym wcieleniu, ale równocześnie chcemy zmienić ich fizjonomję narodową przez przesiedlenie Niemców i osiedlenie ~~ich~~ w ich miejsce Polaków. Chcemy w stu procentach unarodowić zachodnią ścianę Rzplitej. Nie potrzeba tutaj szeroko kreslić rozmiarów tego problemu, polegającego nie tylko na przygotowaniu elementów formalno-prawnych, oraz finansowych, ale na ustaleniu programu selekcji osadników i ich planowego osiedlenia i zagospodarowania. Jeżeli umyślowimy sobie że będzie tu chodzić o uruchomienie około 8 milionów ludzi, licząc Niemców i Polaków, których wypadnie wymienić, jeżeli zdamy sobie sprawę ze zróżnicowania zawodowego tych nowych osadników, - to ogrom pracy przygotowawczej choćby tylko w dziedzinie zaplanowania, stanie przed naszymi oczami w całej okazałości. Mówię o opracowaniu planu, wykonanie bowiem tego niespotykanego w dziejach zadania programowego przesiedlenia milionów ludzi będzie musiało być kiedyś powierzono osobnej instytucji o charakterze prawno-publicznym instytucji, działającej na zasadzie własnego statutu i autonomicznej dyspozycji finansowej.

Dzisiaj się może praca przygotowawcza w tych trzech wymienionych dziedzinach skupić w odsekretarjacie Stanu do Spraw Inkorporacji przy M.O.A.

Na podstawie takich rozważań opracowano załączony projekt Uchwały Rady Ministrów proponujący dostosowany do dzisiejszej sytuacji i możliwości podział czynności przygotowawczych do okupacji i inkorporacji wschodnich obszarów Rzeszy Niemieckiej.

KIEROWNIK MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

M. Kukiel, gen. dyw.

PRM 168 / 13 ONIA 27. III. 45 No 1460 / III / 45

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Idz. 315/Adm/II/45

23 III. 45. Skaef 2!

Niemieckie od tego rodzaju z okólnikiem Prezesa Rady Ministrów z dn. 21. I. 1945. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
Szef Oficerów Łącznikowych "R"
Pan Płk. Dr. Jan Kaczmarek

W związku z powyższym z powołaniem w miejsce
Opinia Ministerstwa o osobach mających być mianowanymi
Oficerami łącznikowymi

W odpowiedzi na pismo z dn. 16 lutego 1945 r. Idz. 306/45 komunikuję Panu Pułkownikowi, że wyrażam w zasadzie zgodę na proponowaną przez SHAEF G.R. D.P.R. and W. Brunch poprawkę do instrukcji dla Oficerów Łącznikowych w sprawie prowizorycznego stwierdzania obywatelstwa itd. Idz. 1074/R/44, wydanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Z uwagi jednak na to, że zachodzi obawa dostania się do Polski przy tak masowym ruchu wcale nie małej liczby osób nie będących obywatelami polskimi i stanowiących element zupełnie niepożądany, kwestia deportacji takich osób ma dla nas zasadnicze znaczenie tym bardziej, że wyjątkowe okoliczności oraz niezupełnie fachowy personel, który ma ustalać to obywatelstwo, stwarzają możliwość łatwego przedostania się do Polski takich osób.

W związku z tym uważam za wskazane, aby Pan Pułkownik w rozmowach z przedstawicielami SHAEF'u w granicach możliwości starał się o nadanie proponowanej poprawce następującego brzmienia :

"Wydalenie do Niemiec może nastąpić w porozumieniu z władzami mocarstw okupujących".

Stanowisko Ministerstwa w tej sprawie zostało zakomunikowane p. płk. Kraczkiewiczowi w dn. 10. d. m. n.

Z przysłanego MSWewn. odpisu pisma SHAEF'u P.S.D.P. /1706/3 punkt 5 z dn. 21. I. 45. wynika, że jedną z zasadniczych funkcji oficerów łącznikowych jest badanie i ustalanie przynależności państwowej osób podających się za obywateli polskich oraz wiz wjazdowych do Polski.

Funkcje te należą z mocy obowiązujących ustaw do właściwości Min. Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo zatem powinno posiadać pewność, że osoby, którym zleci wykonywanie tych czyn-

.....

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

noszą, dają całkowitą gwarancję należytego ich wykonywania.

Niezależnie od tego, zgodnie z okólnikiem Prezesa Rady Ministrów z dn. 2.I.1941 nikt nie może być zatrudniony w polskich instytucjach państwowych bez zasięgnięcia opinii o kandydatach w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

W związku z powyższym proszę Pana Pułkownika o zasięgnięcie opinii Ministerstwa o osobach mających być mianowanymi oficerami łącznikowymi.

Wreszcie, powołując się na pismo MSWewn. z dn. 8.XI.44. Ldz.1201/B/44, które dotychczas - przez o zarezerwowanie w Sztabie Pana Pułkownika dwóch miejsc dla delegatów MSWewn., których zadaniem byłaby współpraca i regulowanie spraw, należących do właściwości MSWewn., dotyczących zarówno spraw obywatelstwa jak i bezpieczeństwa.

Odpis niniejszego pisma przesyłam Panu Prezesowi Rady Ministrów, i Panom Ministrom: Pracy i Opieki Społecznej, Obrony Narodowej i Spraw Zagranicznych.

Z. Berzowski

Otrzymuje:

- ✓ - Pan Prezes Rady Ministrów
- Pan Minister Spraw Zagranicznych
- Pan Minister Obrony Narodowej
- Pan Minister Pracy i Opieki Społecznej

W przelazym MSWewn. odbiór pisma dokonał w P.S.D.P.

W punkcie 3 punktu 5 z dn. 2.I.44. wynika, że jedyną z zasadniczych funkcji oficerów łącznikowych jest badanie i ustalanie przy należności państwowej osób podających się za obywateli polskich oraz wie wstępujących do Polski.

Punkcje te należą z mocy obowiązujących ustaw do właściwości Min. Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo zatem powinno posiadać pewność, że osoby, którym się wykonawanie tych czyn-

.....

ZWIAZEK ZIEM PÓLNO-CNO-WSCHODNICH
RZECZPOSPOLITEJ

The Polish Association
for the North Eastern Provinces

45, Belgrave Square, London, S.W. 1

Konto Bankowe:

Lloyds's Bank, Ltd., Belgravia Branch,
31, Grosvenor Gardens, London, S.W. 1

Nr. 1877/45.

DNIA 12. IV .45 No 2148/III/45
Slac 3.
London, 11. 4. 45.

PRM 168/13

11

Jego Ekscelencja T. Arciszewski, Prezes Rady Ministrow,

Poniżej podajemy tresc pisma wyslanego do P. Ministra Spraw Zagr.

Wojska sojusznicze zajmują coraz większe obszary Niemiec, wyzwalając olbrzymie ilości obywateli polskich, pochodzących z Ziemi Północno-Wschodnich, katolików i prawosławnych, Polaków, Białorusinów i Litwinów, wywiezionych tam przez władze niemieckie.

Związek Ziemi Półn.-Wschodnich konstatuje z przykrością, że w Misji oficerów łącznikowych p.k. Kaczmarka niema w dostatecznej ilości oficerów, którzyby znali nasze ziemie i naszą ludność i, którzyby potrafili nawiązać odpowiedni kontakt z deportowaną ludnością i otoczyć ją opieką.

Związek Ziemi Półn.-Wschodnich ze względu na to, że kontakt z tą ludnością jest sprawą nietylko wojskową, lecz przede wszystkim polityczną i społeczną, zwraca się do władz mierzodajnych z prośbą o uzupełnienie tego braku przez odpowiednią ilość oficerów, mających dane po temu, aby z ludnością odpowiednio postępować i do niej się zbliżyć.

Prezes Zarządu

J. Godlewski
/ J. Godlewski /

Prezes Rady

prof. W. Wielhorski
/ prof. W. Wielhorski /

Jan. A. Sobociński
70 Salisbury Rd
EDINBURGH

Edinburgh, 20. IV. 45^{4.}

PRM 168/13

DNIA 24. IV. 45 No 2397 / III / 45
Slacp

Panie Premierze!

12

W Dzienniku Polskim z dn. 19. km. ukazał się rozpaczliwy
apel p. Tomaszewskiej o polskich oficerów Tęcsnikowych dla
celów opieki nad tysiącami, a wróćcie jui nad setkami ty-
sięcy Polaków, uwalnianych przez pochód wojsk sojusznicych
w Niemczech.

13

Fakt, że tych oficerów Tęcsnikowych jeszcze niema,
wyśdusi, że jest ich zbyt mało, jest jui niedychanym
skandalum, zaś oboliczności w tem związane są tego rodzaju
że musi się to kwalifikować wprost jako zbrodnia wobec
narodu! Bo oto co się okazuje. Kilka miesięcy
temu w Stadle wojskowe zostały na specjalną, poufną kon-
ferencyę sereg notniemy z s'redniem i wysiem wykstatceciem
wponyrie utrzymywanych dotąd w charaktere private'or,
czy nawet kaprali, - przedstawiając im propozycję pracy
w charaktere oficerów Tęcsnikowych przy armiji sojusznicych
i zapewniając ich, że w razie kwalifikowania ich oraz
wyrainia z ich strony zgody - będą oni mogli otrzymać
stopnie oficerskie, od podpor. do kapitana (a nawet majora
w Tęcsnie) - wraz z specjalnem, podwyższonem uposażeniem.
Kandydaci ci, jak np. w Edynburgu, przeszli przez osobisty,
seregłowy interwiew i pierwszego rodzaju orientacyjny egzamin

PRM 168/13

z języka angielskiego, przyciemnić i nich zostało⁴
 zakwalifikowanych jako nadających się do tego rodzaju służby.

Mimo jednak upływu szeregu miesięcy od tego czasu,
 mimo, że handydaci ci wypracili godną na postawione warunki,
 mimo, że niektórzy z nich nawet uzyskali stałe wojskowe
 opejskie świadczenia i spłaty - nie w tej sprawie się
 nie dzieje! Ludzie ci w dalszym ciągu marują się
 o wojnę na najbardziej idylotycznych "funkcjach" -
 a tymczasem tam na miejscu jest rozpaczliwy brak ludzi!!

Czy Panu Premierowi wiadomym jest o tem? -
 czy nie jest to po prostu absurdum na tle innych walnych
 ukazań i napiętszą surowości?! - czy nie należy tej
 gangreny wprost wyjąć i wypalić rozpalonym żelazem? 14

Nieważność i potępienie na to przedsięwzięcie, niedostatek
 czy węża sta rolę!

Wśród niedostatków handydator chwieja pogląd, że
 stanowiska oficerów i szeregowych muszą się na dywizyjny
 tabor rezerwy się dla "swoich" i dla protegowanych.

Tych poglądów nie należy wcale ignorować - natomiast
 sprzeczonymi jestem faktom jest, że cały szereg handy-
 datorów nie zostało dotąd reangażowanych, mimo, że zostało
 im zakwalifikowanych i wypracili godną na postawione warunki!

A tam Polacy marują się i giną z powodu braku opich,
 z powodu braku ludzi do pracy!

Pani Premiero! Proszę działać szybko i zdecydowanie!

Powstańcie i wzięciem pracownikom
 i formacjom
 Sui Generis

PRM 168 / 13

dn. 16 maja 1945 r.

5.

L.dz. 2736/VIII/45 Solacj

Do Pana Ministra Z. Berezowskiego

w m i e j s c u.

do wyjaśnienia

Z polecenia Pana Premiera pozwalam sobie przesłać w załączeniu pismo Polskiej Misji Wojskowej przy SHANF z uprzejmą prośbą, by Pan Minister zechciał łaskawie załatwić sprawę zgodnie z dzisiejszą rozmową telefoniczną z Panem Premierem.

Jerzy Łęski
SEKRETARZ.

15

PRM 168 / 13

6

London, dnia 17 maja 1945.

L.dz. 2747/VIII/45.

Skacp

Do Pana Kierownika
Ministerstwa Obrony Narodowej
Gen.Dyw.Dr.M.Kukieła
w m i e j s c u

16

W związku z otrzymanym do wglądu pismem
Szefa Polskich Oficerów Łącznikowych z dnia 14 ma-
ja b.r. L.dz. 962/45, skierowanym do Pana Generała,
donoszę Panu Generałowi, że wniosek ten popieram,
gdyż sprawę organizacji zatrudnienia Polaków w
Rzeszy Niemieckiej uważam za nader pilną i ważną.

PREZES RADY MINISTROW

TOMASZ ARCISZEWSKI

PRM 168/13

DNIA 25.V.1945 No 2831/VII/45
Shaf 7

dnia 23 maja 1945 r.

17

Z ostrożności załączam tekst telegramu, który wysłałem dziś, po powrocie z Paryża, w sprawie "displaced persons".

W uzasadnieniu pragnę zaznaczyć, że jest rzeczą wielce pożądaną, aby wszystkie sprawy i inicjatywy dotyczące D.P. były uzgadniane i koordynowane z akcją pkk. Szymańskiego. Są niewątpliwie zażądania oraz sui generis rywalizacja pomiędzy Anglikami i Amerykanami, i stąd interwencja dziś angielska w naszych sprawach na terenie Niemiec mogłaby łatwo zrazić pkk. Szymańskiego, oficjalnie do tych spraw upoważnionego i okazującego maximum dobrej woli. Ponadto oswłodził mi pkk. Szymański, że odnośnie się nasze do SHAEF może tylko sprawę utrudnić. On bowiem działa bezpośrednio z ramienia kwatery głównej, nie oglądając się na decyzje SHAEF. Są natomiast drażliwości kompetencyjne wówczas kiedy SHAEF na skutek naszego wystąpienia już wyda decyzję, której treść on musi następnie odrabiać, jak to miało miejsce w przypadku zadługu robotników polskich na pracę w Belgji. Uważam stanowisko pkk. Szymańskiego za właściwe na uwzględnienie. Mam możliwość bezpośredniego komunikowania się codziennie przez pkk. Sherman'a. Pkk. Szymański wyjeżdża dziś na teren Niemiec i będzie u mnie za około 8-10 dni.

Jak donoszę w telegramie od 2 dni nadchodzą transporty leków z Anglii, z których część wysyła się przez P.C.K. dla tutejszej delegatury tej instytucji, część zaś przez MOS dla attaché Żukawskiego, z wspólnym i jednakowym przeznaczeniem na teren niemiecki. Nie pojmuję racji tego rodzaju dwójności akcji, która niewątpliwie nie ułatwi pracy w terenie. Według jakiego klucza, względnie komu na wysłać leki do Niemiec delegatura P.C.K. a według jakich zasad na postępować attaché apokrewny Poselstwa? Wydaje mi się, że koordynacja tak tu jak i gdzieindziej byłaby wielce pożądana i celowa.

Załączam odpis pisma gen. Erskine w tej sprawie.

Prof. Stefan Glaser

Pen Minister Spraw Zagranicznych

otrzymują w odpisie:
Pen Prezes Rady Ministrów
Pen Minister Obrony Narodowej

PRM 168/13

7

W poniedziałek byłem w Paryżu dla prowadzenia dalszych rozmów z pułk. Szymańskim /U.S.A./ w sprawie "D.P." Wynik rozmowy streszczam następująco :

18

1/ Oficjalna zgoda najwyższej kwatery głównej /Supreme Haed Quarters/ na zaciąg robotników polskich w Niemczech dla pracy w Belgji już jest udzielona. Potwierdził mi to dziś listem generał Erskine. Zaciąg będzie przeprowadzony w Niemczech przez oficerów łącznikowych polskich i belgijskich, poczem amerykańskimi środkami wyśpiortowymi robotnicy będą wysyłani do Belgji w partjach po 100 osób. Wspólnie z Belgami i Shaef utworzymy tu dla nich obozy przejściowe. Pierwsze parje mają nadejść w ciągu najbliższych tygodni.

2/ Prosiłem o zaopiekowanie się Polakami na Wschodzie Niemiec w razie przesunięcia zony okupacyjnej Anglo-Saskiej na Zachód. Oświadczył mi pułk. Szymański, że takie przesunięcie jest możliwe, wymaga jednak wystąpienia oficjalnego Sowietów z takim żądaniem oraz zgody na to Combined Chiefs of Staff. Pułk. Szymański będzie o tym zawczasu powiadomiony i dołoży wszelkich starań by Polacy zostali w odpowiednim czasie ewakuowani na Zachód.

3/ Prosiłem o ewakuację Polaków z Obozu Mauthausen, gdzie dotąd przebywa około 15.000 Polaków w bardzo ciężkich warunkach. Obiecał mi pułk. Szymański, że będzie się starał sam dotrzeć do obozu i uczyni wszystko by ich z tamtąd wydostać.

4/ Prosiłem o poszukiwanie pułk. Kazimierza Drewnowskiego, Rektora politechniki warszawskiej, który był w Dachau.

5/ Ze swej strony pułk. Szymański prosił by nie podejmować żadnych kroków i nikogo nie wysyłać na teren Niemiec bez porozumienia się z nim. Ułatwi on nam wszystko, chce jednak by praca była skoordynowana. Uważa, że jest w naszym interesie załatwić

2.

PRM 168/13

7

bezpośrednio z nim wszystkie sprawy a nie za pośrednictwem władz Shaef'u. Poprzedź obiecał również inicjatywę profesora Jurasza i ułatwić mu pracę, prosił jednak o zwłokę kilku tygodni. Po powrocie z Paryża dowiedziałem się, że profesor Jurasz w porozumieniu z Amglikami już wyjechał do Niemiec. Obawiam się, że może to zrazić Amerykanów, zwłaszcza pułkownika Szymańskiego. Usilnie proszę aby wszelkie inicjatywy w przyszłości dotyczące "D.P." 19 były robione w porozumieniu z pułk. Szymańskim, który okazuje maksimum życzliwości, i któremu zawdzięczać należy zmianę w pozytywnym sensie poprzedniej decyzji Shaef, odmawiającej zgody na zaciąg robotników na pracę w Belgji.

Z innych spraw donoszę, że od dwóch dni nadchodzą transporty lekarstw od P.C.K. dla tutejszej delegatury oraz od MOS dla p. Żukewskiego, Attaché Społecznego. Skoordynowanie tego rodzaju akcji uważam za pożądaną.

PRM 168

13

7

From : Major General G.W.E.J. ERSKINE, CB, DSO.

SUPREME HEADQUARTERS
ALLIED EXPEDITIONARY FORCE
MISSION /BELGIUM/

BIA

18th May, 1945.

SMB/104/5/HM.

20

My dear Minister,

Further to my letter SMB/104/5/HM of 11th May. I have now been informed that Supreme Headquarters have approved our request for the movement of Polish volunteer labour from GERMANY into BELGIUM.

Instead, however, of utilising a special joint Belgian/Polish Commission to enter GERMANY as requested by us, for the purpose of recruitment at Polish Displaced Persons camps, a procedure will be worked out at Supreme Headquarters itself using accredited Polish and Belgian Liaison Officers for Repatriation. It has, however, been ruled that recruitment of Poles who are at present, or shortly will be, working in the German mines, is to be avoided. Lt-Colonel SZYMANSKI has been authorised to co-ordinate this.

Yours sincerely

G.W.E.J. ERSKINE

H.E. Monsieur Stefan GLASER,
Polish Ambassador,
Polish Legation,
29, avenue des Gaulois,
BRUSSELS